

Besluit van [PM] tot wijziging van het Tijdelijk experimentenbesluit nieuwe stembiljetten in verband met de verkiezingen in 2027

(KetenID WGK029052)

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van [datum], nr. ...;

Gelet op artikel 3, tweede lid, artikel 4, derde lid, en artikel 16 van de Tijdelijke experimentenwet nieuwe stembiljetten;

De Afdeling advisering van de Raad van State gehoord (advies van [datum], nr. ...);

Gezien het nader rapport van Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van [datum], nr. ...;

Hebben goedgevonden en verstaan:

ARTIKEL I

Artikel 9, vierde lid, van het Tijdelijk experimentenbesluit nieuwe stembiljetten komt te luiden:

4. Onverminderd het derde lid geldt een stem als uitgebracht op de eerste kandidaat van een lijst indien:

a. de kiezer wél het witte stipje, geplaatst vóór een lijst, geheel of gedeeltelijk rood heeft gemaakt, maar geen wit stipje, geplaatst vóór een kandidaatsnummer, geheel of gedeeltelijk rood heeft gemaakt; of

b. de kiezer zowel het witte stipje, geplaatst vóór een lijst, als het witte stipje, geplaatst vóór een kandidaatsnummer, geheel of gedeeltelijk rood heeft gemaakt, maar het kandidaatsnummer niet correspondeert met een kandidaat van de lijst waarvoor het witte stipje is gekleurd, en ondubbelzinnig blijkt dat de kiezer niet op een andere kandidaat heeft willen stemmen.

ARTIKEL II

Dit besluit treedt in werking met ingang van 1 januari 2027.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Pieter Heerma

NOTA VAN TOELICHTING

Algemeen

De Tijdelijke experimentenwet nieuwe stembiljetten maakt het mogelijk om tijdens verkiezingen met een nieuw model stembiljet te experimenteren. De uitwerking van deze experimenten staat in het Tijdelijke experimentenbesluit nieuwe stembiljetten. Daarin staat onder meer hoe een uitgebrachte stem, in afwijking van een aantal artikelen uit de Kieswet, beoordeeld moet worden.

Eerdere experimenten met het nieuwe stembiljet hebben tijdens de verkiezing van de leden voor het Europees Parlement in 2024 (EP '24), tijdens de verkiezing voor de leden van de Tweede Kamer in 2025 (TK '25) en tijdens de gemeenteraadsverkiezingen in 2026 (GR '26) plaatsgevonden. Bij al deze uitgevoerde experimenten is het percentage ongeldige stemmen hoger dan in vergelijkbare gemeenten waar gestemd is met het reguliere stembiljet. Ongeveer een derde van de ongeldige stemmen is een stem op een niet-bestaande kandidaat. De opzet van het nieuwe stembiljet zorgt ervoor dat het mogelijk is om, indien er lijsten met verschillende aantallen kandidaten meedoen aan de verkiezing, een zogenaamde 'niet-bestaande kandidaat' te kiezen.

Naar aanleiding van de evaluaties van de experimenten en aanvullend onderzoek naar het gebruik van en de ervaring met het nieuwe stembiljet wordt de wijze waarop een stem moet worden beoordeeld, gewijzigd. Deze wijziging van artikel 9 zorgt ervoor dat wanneer een kiezer op het nieuwe stembiljet een niet-bestaand kandidaatsnummer kiest, deze stem wordt toegewezen aan de eerste kandidaat van de lijst waarvan op het bovenste deel van het stembiljet het witte stipje is roodgekleurd. Een niet-bestaand kandidaatsnummer is bijvoorbeeld nummer 31 op een lijst met 30 kandidaten. Tot op heden was een dergelijke stem ongeldig.

Deze wijziging in de beoordeling van de geldigheid van stemmen doet recht aan de stemintentie van de kiezer. Naar aanleiding van de ervaringen die zijn opgedaan tijdens de experimenten gedurende de EP '24 en de TK '25 zijn rond de GR '26 aanvullende onderzoeken uitgevoerd.¹ Deze aanvullende onderzoeken hadden tot doel om te doorgronden hoe duidelijk de intentie van een kiezer om op een partij te stemmen is. Uit de resultaten van deze onderzoeken blijkt dat de kiezer op het moment dat hij een wit stipje, geplaatst vóór een lijst, geheel of gedeeltelijk rood maakt, de intentie heeft om op een kandidaat van die lijst te stemmen.

De gevolgen van de wijziging zijn dat er a) beter recht wordt gedaan aan de stemintentie van de kiezer; b) gemiddeld minder ongeldige stemmen worden uitgebracht; en c) relatief iets meer stemmen op de eerste kandidaat van een partij worden uitgebracht. Dit laat onverlet dat in de voorlichting onverminderd op het voorkomen van een stem op een niet-bestaand kandidaatsnummer wordt ingezet.

¹ De onderzoeken zijn gepubliceerd op de Kennisbank Openbaar Bestuur. 1. "Evaluatie stemmen met een nieuw stembiljet. Rapportage kwalitatief onderzoek" (beschikbaar via [Evaluatie stemmen met een nieuw stembiljet | Kennisbank Openbaar Bestuur](#)). 2. "Gedragswetenschappelijk onderzoek naar het nieuwe stembiljet" (beschikbaar via [Gedragswetenschappelijk onderzoek naar het nieuwe stembiljet | Kennisbank Openbaar Bestuur](#)). De onderzoeken worden vóór het zomerreces aan de Tweede Kamer verzonden, bij de evaluatiebrief van de afgelopen verkiezingen.

De wijziging van het besluit treedt in werking op 1 januari 2027. Op die manier kunnen de volgende experimenten onder het besluit bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten en waterschappen op 17 maart 2027 (PS/WS '27) in gewijzigde vorm worden uitgevoerd.

Advies en consultatie

PM

Voorhang Tweede en Eerste Kamer

PM

Artikelsgewijs

Artikel 4 van het Tijdelijk experimentenbesluit nieuwe stembiljetten bevat reeds een voorziening voor de beoordeling van de stem in een situatie waarin de stem niet op de juiste wijze is uitgebracht, maar wel ondubbelzinnig blijkt dat de kiezer niet op een andere kandidaat heeft willen stemmen. Dit betreft de situatie waarin het stipje vóór een lijst rood is gemaakt, maar geen stipje rood is gemaakt vóór een kandidaatsnummer. Deze stem geldt als stem op de eerste kandidaat van een lijst. Hieraan wordt toegevoegd de situatie waarin zowel het stipje vóór een lijst als het stipje vóór een kandidaatsnummer rood is gemaakt, maar het kandidaatsnummer niet correspondeert met een kandidaat van de lijst waarvoor het stipje is gekleurd.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Pieter Heerma